

**BIBLIOMETRIČNO - BIBLIOGRAFSKA
PRIMERJAVA LETNIKOV REVIJE
TEORIJA IN PRAKSA, 1985 : 1990 : 1995**

Povzetek: *Tekst prinaša rezultate bibliometrične analize revije Teorija in praksa treh letnikov 1985, 1990, 1995 in jih primerja še z nekaj bibliometričnimi podatki za leti 1996 in 1997. Analizirani so objavljeni teksti, dolžina tekstov, njihovi naslovi, opremljenost in citiranja. Slednjemu, analizi citiranja, je dana posebna pozornost, saj so rezultati posebej zanimivi. Kažejo na prevladujoč vpliv ameriškega družboslovja in o relativno nizki odmevnosti objav slovenskih avtorjev. Ob tem poskuša odpreti tudi razpravo o vlogi in pomenu družboslovnih revij, predvsem s stališča kumulativnosti in odmevnosti objavljenih raziskovalnih rezultatov.*

Ključne besede: *bibliometrija, znanstvene revije, družboslovje, analiza citiranja, Teorija in praksa*

Uvod

Kljub izzivom, ki prihajajo s strani elektronskih mrež ali tistega kar popularno imenujemo Internet, ostajajo znanstvene in strokovne revije osnovni medij znanstvenega komuniciranja in informiranja. Sistem znanstvenega komuniciranja in informiranja ne more teči neprekinjeno, če ni podprt z organiziranim sistemom objavljanja raziskovalnih rezultatov in strokovnih spoznanj. Če ni takšnega organiziranega objavljanja v znanstvenih in strokovnih revijah, ni možen razvoj in strokovno napredovanje na področju določenega znanstvenega področja.

Za družboslovne revije, ki ne objavljajo v angleščini, to velja še toliko bolj, saj imajo pomembno funkcijo v razvoju določenih družboslovnih strok in se v tem razlikujejo od naravoslovnih revij, kjer je objava v slovenščini (oziroma v ne-angleščini) manj pomembna. Običajno revije, njihovo vsebino, kvaliteto in vpliv, ocenjujemo kot bralci, torej s stališča uporabnosti oz. interesa, ki ga imamo za posamezne tekste v njej. Pri tem gre torej za kvalitativna merila.

Bibliometrične metode obdelave revij se razlikujejo v tem, da poskušajo lastnosti oz. značilnosti določene revije meriti s kvantitativnimi merili. Praviloma tudi ne dajejo ocen, temveč le pripravljajo podatke, na osnovi katerih lahko potem uredniki ali drugi strokovnjaki iz področja, ki ga pokriva revija, temeljijo svoje

* Marija Maršič, strokovni vodja Kujižnice dr. Toneta Pretmarja, Trzin.

** Mag. Primož Južnič, IRS-RCU Univerze v Ljubljani in Oddelek za Bibliotekarstvo, Filozofska fakulteta.

ocene. Bibliometrija sicer meri oz. daje podatke o različnih aspektih objavljenih besedil, običajno rezultatov raziskovalnega dela. Tudi v Teoriji in praksi smo v kratkem času že imeli nekaj člankov na to temo (Mali 1996; Južnič 1997)

Veliko pa je tudi bibliometričnih analiz, ki se ukvarjajo s posameznimi revijami. Revije običajno želijo kvantitativne podatke o sebi oziroma o objavljenih člankih. Veliko revij redno objavlja bibliometrične analize svoje vsebine, s katerimi želi s kvantitativnimi podatki zvedeti in povedati nekaj več o svojem delu. V svetu to delajo tako družboslovne kot revije z drugih področij¹. Analize običajno delajo bibliotekarski in drugi informacijski strokovnjaki, zato so v Sloveniji običajno obdelane le revije s tega področja (Popovič M. 1984; Likar 1997; Rihar-Reščič, Žumer 1997).

Nedvomno je Teorija in praksa med najbolj odmevnimi družboslovnimi revijami na Slovenskem in tudi revija z dolgo tradicijo. Revija Teorija in praksa izhaja že od leta 1964. Za analizo so bila izbrana tri časovna obdobja 1985, 1990, 1995. Vzrokov za takšen izbor je nedvomno več. Gre predvsem za tri zgodovinska obdobja, tako v zgodovini Slovenije, kot tudi družboslovja na Slovenskem. 22. letnik (1985) in 27. letnik (1990) nosita podnaslov "revija za družbena vprašanja", izdajatelj revije pa je bila Fakulteta za politične vede, sociologijo in novinarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani oziroma Univerze v Ljubljani, 33. letnik (1995) ima podnaslov "družboslovna revija". Glavni in odgovorni urednik v letu 1985 je bil Adolf Bibič, v letu 1990 Boštjan Markič, v letu 1995 pa je uredništvo prevzel Igor Lukšič. V vsakem obdobju torej drug urednik, vsak urednik pa brez dvoma da svoj pečat reviji. Nekaj podatkov, predvsem o citiranju pa smo zbrali še za zadnje leto 1997.

Leta 1985 je izšlo 12 števil, od tega 3 dvojne številke, leta 1990 12 števil, od tega 5 dvojnih in leta 1995 prav tako 12 števil v 6 dvojnih zvezkih. Vsi trije letniki imajo letno paginacijo strani.

Poleg strokovnih člankov (domaćih in tujih), razprav, raziskav, intervjujev, komentarjev in zapisov s strokovnih srečanj, revija redno objavlja še recenzije knjig, avtorske sinopsise in letno kazalo. V letu 1985 je objavljala Bibliografijo knjig in člankov: iz dokumentacije osrednje družboslovne knjižnice v Ljubljani in sicer ločeno pod A članke in knjige iz SFRJ in pod B članke in knjige iz tujine. Leta 1990 je objavljala Bibliografijo knjig in člankov: iz dokumentacije Osrednje družboslovne knjižnice Jožeta Goričarja. Leta 1995 pa v obliki bibliografije prinaša samo nove knjige v Osrednji družboslovni knjižnici Jožeta Goričarja.

Merila za izbor člankov in metode za analizo

Za primerjavo treh letnikov s presledki 5. let so izdelane preglednice, v katere so zajeti članki po dveh kriterijih:

¹ Dober primer takšnega teksta za revijo z področja komunikologije je Rice-RE et al. *Whats in a Name - Bibliometric Analysis of 40 Years of the Journal-of-Broadcasting and Electronic Media. Journal of broadcasting & electronic media 1996;40;(4): 511-539*

- članki, ki imajo avtorski sinopsis in UDK vrstilec - vse članki slovenskih avtorjev, ki so dolgi 10 ali več tiskanih strani (^o 500 vrstic)²

- tuji članki v prevodih ali v originalu v istem obsegu - 10 tiskanih strani. Sem so zaradi enotne metodologije šteti tudi članki avtorjev iz drugih republik nekdanje skupne države.

V obravnavo niso zajeti intervjuji, recenzije knjig, povzetki iz domačih revij in drugi krajši prispevki.

Za analizo citatov v letniku 1995 so upoštevani isti kriteriji, kot za bibliografsko analizo, ker pa 5 člankov v tem letu ne navaja nobenih referenc, jih je v to obdobje zajetih 53.

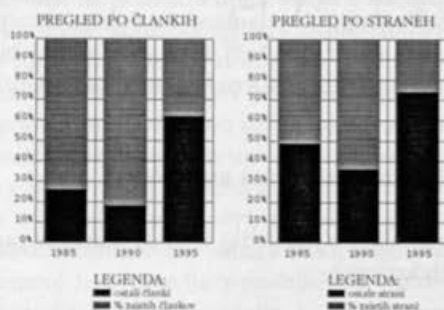
Tabela št. 1:

	vseh objavljenih člankov	v analizo zajetih člankov	% zajetih člankov
Leto 1985	210	52	24,8 %
Leto 1990	240	46	19,2 %
Leto 1995	91	58	63,7 %

Tabela št. 2:

	število vsch	število strani	število strani	% zajetih
Leto 1985	1616	1528	743	48,6 %
Leto 1990	1664	1505	540	35,9 %
Leto 1995	1087	919	683	74,3 %

Razliko med številom vseh strani in številom strani s članki pokrivajo kazala, recenzije knjig, bibliografija, avtorski sinopsisi in še nekateri drugi dvokolonski zapisi.

² Glede na najnovije priporočilo uredništva, ki od avtorjev pričakuje strokovne članke dolžine največ 15-20 tiskanih strani (^o 450-600 vrstic), so zajeti članki, ki po obsegu sodijo v zgorajjo mejo. Leti 1985 in 1990 sicer prinašata tudi precej krajših sestavkov in zapiskov.

Tabela št. 3:

	ostale strani	ostali članki	povprečno št. strani na članek
Letnik 1985	784	158	4,9
Letnik 1990	965	194	4,9
Letnik 1995	236	34	6,9

Glede na široko področje, ki ga pokrivajo družbene vede in na dolgo zgodovino teh ved, je dolžina nekega prispevka vendarle eno od meril, ki govori o poglobljeni obravnavi določene teme, da je to področje vendarle bolj "opisno" in je zato dolžina članka lahko tudi eno od možnih kvantitativnih in kvalitativnih meril, pri čemer seveda ni izključena možnost, da tudi krajši članki lahko prinesejo nove, zanimive ugotovitve in dognanja.

Če preverimo te kriterije za izbor člankov za analizo lahko ugotovimo, da za leto 1985 že četrtnina člankov pokriva skoraj polovico celega letnika, ostala polovica letnika pa je razdrobljena na naslednjih 161 objav (glej tabelo št. 3) in ima tam članek v povprečju 4,9 strani. Podobna slika se pokaže pri letniku 1990: slaba petina člankov pokriva več kot tretjino letnika, 2/3 pa sta razdrobljeni na 194 naslovov s povprečnim obsegom 4,9 strani.

V letniku 1995 isti kriterij pokriva 64 % člankov in skoraj 3/4 celotnega obsega strani, kar lahko kaže na kvaliteto rast revije. Če primerjamo leto 1985 in leto 1995, se je število člankov več kot razpolovilo, obseg revije v celoti se je sicer tudi zmanjšal za 33 %, obseg strani, namenjenih člankom se je zmanjšal za 40 %, zato pa revija objavlja tehtnejše, bolj poglobljene in obsežnejše članke, ter se je delež kratkih zapisov zmanjšal.

Primerjalna bibliografska analiza izbranih člankov v letnikih 1985, 1990 in 1995

Analiza po avtorjih

Število različnih avtorjev po letih je razvidno iz spodnje tabele:

Tabela št. 4:

	Število člankov	število različnih avtorjev
1985	52	49
1990	46	40
1995	58	57

V letu 1985 ima 52 člankov 49 različnih avtorjev, samo en članek (iz tujine) je delo dveh avtorjev, 4 avtorji (France Černe, Marko Kerševan, Bogomir Kovač, Janez Stanovnik) pa so v letniku zastopani s po dvema člankoma.

V letu 1990 ima 46 člankov 40 različnih avtorjev, vsi članki so individualna dela, torej ni soavtorstva, 2 avtorja (Zdenko Roter, France Vreg) sta zastopana s po dvema člankoma, 2 avtorja (Stane Južnič, Peter Klinar) pa s po tremi članki.

V letu 1995 se je pod 58 člankov podpisalo 57 različnih avtorjev. Trije članki so skupno delo 2 avtorjev, dva članka pa skupno delo 3 avtorjev.

3 avtorji so zastopani s po dvema člankoma (Brina Malnar, Srna Mandič in Zdravko Mlinar), 1 avtor s tremi članki (Niko Toš) in 1 avtor s štirimi članki (Marjan Brezovšek).

Zanimiv je najbrž tudi podatek, ki ga je moč razbrati samo v letniku 1995 in govori o tem, kje so zaposleni avtorji, ki so v tem letu objavljali v Teoriji in praksi:

- 25 avtorjev je zaposlenih na Fakulteti za družbene vede, Ljubljana (redni profesorji, izredni profesorji, asistenti)

- 6 na Pravni fakulteti, Ljubljana

- 4 na Ekonomski fakulteti, Ljubljana

- 2 na Teološki fakulteti, Ljubljana

- 2 na Pedagoškem inštitutu, Ljubljana

- 2 na IFES, Dunaj

- 2 avtorja sta študenta

- 1 avtor na Filozofski fakulteti, Ljubljana

- 1 avtor na Biotehniški fakulteti, Ljubljana

- 1 avtor na Pedagoški fakulteti, Ljubljana

- 1 na Visoki šoli za notranje zadeve, Ljubljana

- 1 na Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije

- 1 avtor je zaslužni profesor Univerze v Ljubljani

- 1 avtor je doktor pravnih znanosti v pokoju

- 1 avtorica je samostojna raziskovalka Univerze v Ljubljani in Univerze v Bremnu

- 1 avtor prihaja s Fakultete za politične vede, Zagreb

- 1 z Medicinske fakultete, Zagreb

- 1 s San Francisco State University

Kot je razvidno iz zgodnjih podatkov, prevladuje individualno avtorstvo. Le v letu 1995 je opazen majhen nagib k večavtorstvu, en prispevek je delo domačega in dveh tujih avtorjev - torej rezultat mednarodnega sodelovanja. V petih številkih v letu 1997 je podobno, več avtorjev imata samo dva članka avtorjev iz tujine in objavljeno delo dveh študentk.

Če pa sumarično pregledamo avtorje vseh treh letnikov, vidimo, da nekateri avtorji le izstopajo s po več objavljenimi članki:

- 5 člankov:

- Brezovšek, Marjan

- Južnič, Stane

- 4 članki:

- Kovač, Bogomir

- Mlinar, Zdravko

- Toš, Niko

- 3 članki:

- Černe, France

- Kerševan, Marko
- Klinar, Peter
- Roter, Zdenko
- Vreg, France

Tabela št. 5:

Število člankov	Število avtorjev	%
1	101	81,5
2	13	10,5
3	5	4,0
4	3	2,4
5	2	1,6

DELEŽ AVTORJEV GLEDE NA ŠTEVILO OBJAVLJENIH ČLANKOV
sumarično za vse 3 letnike

Analiza po naslovih izbranih člankov

Analiza naslovov, to je besed, ki so v njih, je postala posebno popularna s pojavom bibliografskih baz podatkov. Namreč informativnost, ki jo te besede dajejo o vsebini samega besedila, je za takšne baze še posebej zanimiva. Analize, ki raziskujejo besedila iz različnih ved kažejo, da so v naravoslovju in v družboslovju naslovi relativno visoko informativni, manj pa to velja za humanistiko (Yitzhaki M. 1997). Seveda so na tak način možni tudi drugi cilji analize, najprej analiza razvoja določene stroke oz. raziskovalnega področja (White NR. Hernandez NR. 1991).

Če analiziramo naslove izbranih člankov objavljenih v opazovanem obdobju, dobimo naslednje rezultate:

Tabela št. 6:

	skupno število vseh znakov	najdaljši naslov	najkrajši naslov	povprečna dolžina naslova
1985	1991	87 znakov	13 znakov	38 znakov
1990	1697	74 znakov	13 znakov	37 znakov
1995	2509	111 znakov	13 znakov	43 znakov

Ko naslove člankov posameznih letnikov razstavimo na besede, pri čemer izpustimo predloge, veznike, zaimke in števnik, je ostalo:

- za leto 1985: 207 besed
- za leto 1990: 173 besed
- za leto 1995: 258 besed .

Besede so urejene po padajočem vrstnem redu, sinonimi so združeni in tako je ugotovljena frekvenca (f) - pogostost pojavljanja iste besede v naslovih člankov, pri čemer so upoštevane različne oblike pojavljanja besede, npr. beseda razvoj s frekvenco 10 se pojavlja 4 x kot razvoj, 2 x kot razvoja, 1 x kot razvojna, 1 razvojne, 2 x razvoju:

Tabela št. 7:

LETO 1985		LETO 1990		LETO 1995	
beseda	f	beseda	f	beseda	f
razvoj	10	politika	9	Slovenija	9
gospodarstvo	9	sistem	6	politika	8
politika	8	družba	5	človek	6
kriza	7	gospodarstvo	5	družba	6
Slovenija	7	Evropa	4	Evropa	5
družba	5	mednarodni	4	cerkev	4
Jugoslavija	5	država	3	država	4
znanost	4	etničen	3	vatikanski	4
komunist	4	javen	3	demokracija	3
delo	3	Jugoslavija	3	konflikt	3
očrt	3	kommunikacije	3	participacija	3
problem	3	konflikt	3	podjetje	3
sistem	3	lokalni	3	primer	3
vprašanje	3	sodobni	3	socialni	3
dejavnik	2	zgodovinski	3	stanovanje	3
država	2	civilna	2	vojska	3
enakopravnost	2	demokracija	2	delo	2
izobraževanje	2	globalizacija	2	etničen	2
kritika	2	pluralizem	2	gospodarstvo	2
Marx	2	pravo	2	institucija	2

odnos	2	<i>problem</i>	2	<i>javen</i>	2
prihodnost	2	<i>razvoj</i>	2	<i>komunikacije</i>	2
razvit	2	skupnost	2	koncil	2
religija	2	<i>Slovenija</i>	2	<i>kritika</i>	2
<i>svoboda</i>	2	socialističen	2	kultura	2
<i>teorija</i>	2	<i>svoboda</i>	2	naravoslovje	2
vloga	2	tisk	2	nastajanje	2
zavest	2	značilnost	2	oblast	2
zunanja	2			okolje	2
zveza	2			protislovje	2
				<i>razvoj</i>	2
				Rusija	2
				sociologija	2
				strategija	2
				<i>teorija</i>	2
				unija	2
				varstvo	2
				<i>uprašanje</i>	2
				vzhodni	2
				znanstven	2
				življenje	2

V letu 1985 se v naslovih pojavlja 30 besednih izrazov, ki imajo frekvenco 2 ali več, v letu 1990 je takih besed 28, v letu 1995 pa 41.

Baza in frekvence posameznih besed so premajhne, da bi po njih lahko sklepali, katero področje družboslovnih ali drugih ved pokrivajo članki v posameznih letnikih v Teoriji in praksi. Iz posameznih besed je težko razbrati vsebino člankov ali jih vzporejati z UDK vrstilcem, ker v naslovih ni izrazitih besed, ki bi enoznačno pokazale na področja, ki jih obravnavajo posamezni članki.

Teorija in praksa je v letu 1985 še prinašala članke, vezane na Jugoslavijo (f 5), v letu 1990 ima ista beseda še frekvenco 3, v letu 1995 pa se v naslovih člankov "Jugoslavija" ne pojavlja več. Slovenija ima leta 1985 frekvenco 7, leta 1990 frekvenco 2, leta 1995 pa frekvenco 9. V letu 1985 besede Evropa ni v naslovih, leta 1990 se pojavlja 4 krat, leta 1995 pa 5 krat. Iz tega lahko sklepamo, vsebinsko in "prostorsko" preusmeritev skladno z osamosvojitvijo Slovenije, s spremembo političnega sistema.

Če sumarično pogledamo frekvenco besed v vseh treh letnikih, vidimo, da se od 73 različnih besed, ki se večkrat ponavljajo v naslovih člankov, 20 besed ponavlja v po dveh ali celo v vseh treh letnikih (ojačano tiskane besede v tabeli št. 9). V naslednji tabeli - št. 10, vidimo, da ima največjo skupno frekvenco beseda politika (f 25), sledi Slovenija (f 18), nato družba, gospodarstvo, razvoj, vse tri s frekvenco 16, sistem (f 10), frekvenco 9 pa imajo besede država, Evropa, Jugoslavija. Tudi iz teh besednih oznak bi težko delali kakšne večje zaključke, če pa pogledamo še ostale besede v tabeli št. 10, lahko okvirno razberemo področja, ki jih pokriva revija kot celota, ne moremo pa sklepati na vsebino člankov, niti jih vzporejati z UDK vrstilci.

Tabela št. 8:

(f3)	(f4)	(f5)	(f6)	(f7)
dejavnik federalizem funkcija oblast očrt pluralizem podjetje pravo prostor protislovje skupnost socialističen stanovanje strategija	etničen lokalen odnos primer socialen sodoben svoboda vatikanski vojna vzhodni	cerkev demokracija javen komunikacija kritika mednarodni religija teorija vprašanje zgodovina	delo konflikt problem znanost	človek kriza
(f9)	(f10)	(f16)	(f18)	(f25)
država Evropa Jugoslavija	sistem	družba gospodarstvo razvoj	Slovenija	politika

430

Citati, reference in opombe

Tabela št. 9:

	članki s sezna, bibliografskih referenc na koncu članka		članki z bibl. refer., citati in opombami pod črto		članki z bibl. referencami na koncu članka in z opombami		članki brez referenc, citatov in opomb		skupaj	
1985	9	17,3 %	31	59,6 %	0	0%	12	23,1 %	52	100 %
1990	19	41,3 %	21	45,7 %	0	0%	6	13 %	46	100 %
1995	44	75,9 %	8	13,8 %	1	1,7%	5	8,6 %	58	100 %
skupaj	72	46,2 %	60	38,5 %	1	0,6%	23	14,7 %	156	100 %

V letu 1985 je slaba četrtnina člankov brez referenc, citatov in opomb. Skoraj 60 % izbranih člankov navaja citirane publikacije, dobesedne navedke in avtorjeve opombe pod črto, pri čemer avtorji tam navajajo:

- samo točne navedke - v ožjem pomenu besede oziroma njihovo lokacijo
- lastne opombe, s katerimi skušajo natančneje razložiti misel iz članka ali pa jo primerjati s kakšno podobno mislijo drugega avtorja
- citirano literaturo - reference
- literaturo, ki obravnava 'avtorjevo' temo, pa je on ni citiral, želi pa nanjo opozoriti.

Pogosto pa so 'citati' pod črto, ki so številčeni, kombinacija dveh ali treh načinov citiranja, zraven pa so kombinirani še z avtorjevimi opombami, kar močno otežuje izdelavo bibliometrične analize citatov.

V letu 1990 je brez citirane literature samo še 13 % člankov, ostalih 87 se je povečalo v korist citiranja. Bibliografske reference korektno navaja že 41 % člankov, citiranje iz leta 1985 pa uporabljajo avtorji še v ostalih 46 %. Na notranji strani platnic so namreč že navedena navodila, kako naj avtorji napišejo članek z ustrežno 'znanstveno opremo'.

V letu 1995 revija prinaša še bolj natančna navodila o tem, kako opremiti članek z izvlečkom, grafikoni, tabelami in kako v skladu z mednarodnim standardom ISO 690 iz leta 1987 citirati uporabljeno literaturo. V uredništvu so želeli revijo čim bolj približati mednarodnim revialnim standardom in avtorji člankov so to v veliki meri upoštevali, saj je brez navedenih referenc samo še 8 % člankov, 14 % še uporablja kombinirano citiranje pod črto, več kot 3/4 prispevkov pa že uporablja priporočeno obliko znanstvene opreme članka. V letih 1996 in 1997 je podobno, čeprav je še nekaj izjem.

Zaradi zelo neenotnega načina citirane literature pod črto so številčno pregledani samo članki, ki bibliografske reference navajajo na koncu članka. Primerjava med letniki je zato otežena, saj je v letih 1990 in še posebej 1985 malo člankov opremljenih s korektno nevedeno citirano literaturo.

Tabela št. 10:

	število vseh referenc	število člankov	popvr. št. ref / članek
1985	174	9	19,3
1990	432	19	22,7
1995	1011	45	22,5

Zanimivo je, da se v vseh letnikih povprečno število citiranih referenc giblje okoli 20-22 enot citirane literature na članek, četudi iz naslednje tabele vidimo, da je distribucija neenakomerna, vendar je tudi mediana okoli 20 referenc.

Tabela št. 11:

Število referenc	Število člankov 1985		Število člankov 1990		Število člankov 1995	
	absolutno	%	absolutno	%	absolutno	%
1 - 4					2	4,4
5 - 9	1	11,1	2	10,5	4	8,9
10 - 14	4	44,5	4	21,0	10	22,2
15 - 19			3	15,8	11	24,5
20 - 29	2	22,2	6	31,6	7	15,6
30 - 39	2	22,2	2	10,5	5	11,1
40 - 49			1	5,3	5	11,1
50 - 59						
60 - 69			1	5,3	1	2,2
skupaj	9	100,0	19	100,0	45	100,0

Opremljenost člankov z grafi, shemami in tabelami

Tabela št. 12:

	število vsch člankov	število opremlj. člankov	število tabel	število grafov	število shem	skupaj grafične opreme	na 1 članek
1985	52	13	59	2	1	62	4,8
1990	46	7	9	2	4	15	2,1
1995	58	19	49	11	7	67	3,5

Primerjava med letom 1985 in letom 1990 kaže na precejšen upad grafične predstavitve podatkov v člankih, v letu 1995 pa je v skladu z izboljšanjem kvalitete in podobe revije opazen tudi preskok k boljši opremljenosti člankov z vizualnimi predstavitvami podatkov, zlasti pa je pozitivno to, da se je povečalo število člankov, opremljenih z grafi, shemami in tabelami.

Bibliometrična analiza referenc v člankih, objavljenih v Teoriji in praksi v letu 1995

V analizo citatov je od 58 člankov iz letnika 1995 vključenih 53 člankov, ker ostalih 5 ni imelo navedenih nobenih virov. Avtorji člankov se večinoma držijo navodil uredništva o tem, kako naj opremijo članek z referencami, 44 člankov ima skupaj 1011 referenc navedenih na koncu članka, 9 člankov pa je opremljenih z 204 številčenimi opombami pod črto, od katerih predstavlja citate in reference 127 enot, ostalih 77 enot pa predstavlja opombe in dodatna pojasnila avtorjev. Skupaj je zajetih 1138 enot citirane literature.

Pri vnašanju podatkov v bazo je najdeno nekaj nedoslednosti pri citiranju, kar kasneje povzroča dileme pri razvrščanju podatkov in interpretaciji rezultatov:

- avtorji člankov v referencah pogosto urednika navajajo kot avtorja in po njem uvrščajo referenco po abecedi
- pri skupinskih - večavtorskih delih je pogosto naveden samo prvi avtor, ki mu je dodana kratica et. al.
- včasih je naveden samo priimek avtorja, ni pa imena
- pri avtorjih z dvema osebnima imenoma je včasih navedena samo začetnica enega imena
- nekaj referenc je brez letnice izida.

Analiza citiranosti posameznih avtorjev

Za določanje avtorjev smo se naslonili na pravila za določanje značnice pri sestavljanju bibliografij. 1138 referenc predstavlja delo 1315 avtorjev in soavtorjev, korporacij, anonimov ali pa so to publikacije družbenopolitičnih skupnosti (DPS):

Tabela št. 13:

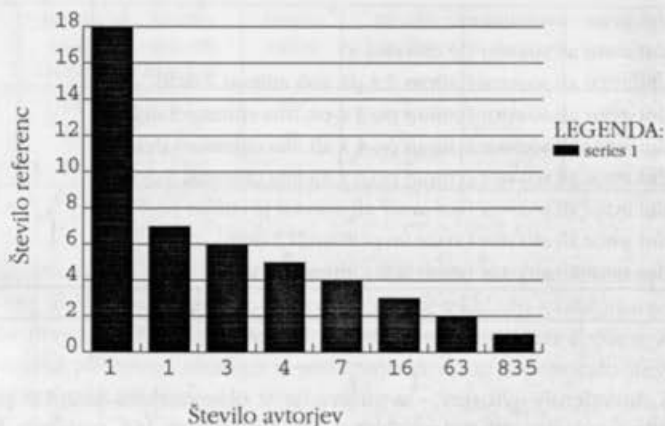
vrsta avtorstva	število citatov
korporativno, anonimno, večavtorsko brez navedbe avtorjev, DPS	145
individualni avtor - avtocitiranje	70
individualni avtor ali soavtor (je citiran 1 x)	835
individualni avtor ali soavtor (citiran 2 x oz. ima citirani 2 deli)	126
individualni avtor ali soavtor (citiran po 3 x oz. ima citirana 3 dela)	48
individualni avtor ali soavtor (citiran po 4 x ali ima citirana 4 dela)	28
individualni avtor ali soavtor (citiran po 5 x ali ima citiranih 5 del)	20
individualni avtor ali soavtor (kot avtor ali soavtor je citiran po 6 x)	18
individualni avtor ali soavtor (avtor ima citiranih 7 del)	7
individualni avtor ali soavtor (avtor ima citiranih 18 del)	18
SKUPAJ	1315

Od 1315 navedenih avtorjev - avtorstva, je v obravnavani skupini podatkov 1085 različnih avtorjev - avtorstev. Če od teh odštejemo 136 različnih korporativnih, anonimnih, večavtorskih navedb in 19 avtorjev, ki so se uvrstili v seznam samo s samocitiranjem, potem ugotovimo, da je v Teoriji in praksi 1995 citiranih 930 individualnih avtorjev - kot edinih avtorjev ali kot soavtorjev posameznih referenc.

Tabela št. 14:

	št. avtorjev	
VSEH RAZLIČNIH AVTORJEV	1085	
- korporativnih, anonimnih, večavtorskih brez navedb avtorjev, DPS	-136	
- individualni avtor - avtocitiranje	-19	
RAZLIČNIH INDIVIDUALNIH (SO)AVTORJEV REFERENC	= 930	
kot avtor ali soavtor reference je citiran 1 x	835	89,8 %
avtorjev s po 2 citiranima deloma	63	6,8 %
avtorjev s po 3 citiranimi deli	16	1,7 %
avtorjev s po 4 citiranimi deli	7	0,7 %
avtorjev s po 5 citiranimi deli	4	0,4 %
avtorjev s po 6 citiranimi deli	3	0,3 %
avtorjev s po 7 citiranimi deli	1	0,1 %
avtorjev z 18 citiranimi deli	1	0,1 %
skupaj	-930	100 %

DELEŽ REFERENC GLEDE NA ŠTEVILO INDIVIDUALNIH AVTORJEV

Ob pogledu na zgornje podatke se potrjuje že večkrat povedana misel, da je revija Teorija in praksa usmerjena na toliko različnih področjih, da tudi pri pregledu citiranih avtorjev ne najdemo veliko stičnih točk. 90 % avtorjev je praktično citiranih samo enkrat, 6,8 % se jih kot avtorjev referenc pojavlja dvakrat, če pa to še razčlenimo, vidimo, da je v 37 primerih od 63 isti avtor reference po 2 x naveden v enem in istem članku, le 26 avtorjev referenc se pojavi v dveh različnih člankih.

Še bolj je ta pojav izrazit pri avtorjih s po 3 referencami. 11 od 16 ima vse tri reference navedene v enem in istem članku, le 5 jih "nastopa" v po dveh člankih in 1 v treh različnih člankih.

S po 4 referencami in v več kot enem članku so zastopani:

Dahl, R. A. (v dveh člankih)

Giddens, A. (v štirih člankih)

Klinar, P. (v treh člankih)

Nie, N. H. (v dveh člankih)

Roter Z. (v treh člankih)

S po 5 referencami so zastopani:

Svetlik, I. (v treh člankih)

Toš, N. (v treh člankih)

S po 6 referencami so zastopani:

Južnič, S. (v petih člankih)

Rus, V. (v šestih člankih)

7 referenc ima:

Luhmann, N. (v dveh člankih)

18 referenc ima:

Habermas, J. (v dveh člankih)

Torej 11 avtorjev od tega 6 slovenskih.

Analiza jezika citiranih publikacij

Tabela št. 15:

jezik reference	število referenc	%
latinščina	2	0,2
italijanščina	3	0,3
srbski jezik	19	1,7
francoščina	22	1,9
hrvatski jezik	37	3,3
nemščina	79	6,9
slovenščina	270	23,7
angleščina	706	62
skupaj	1138	100

Skoraj dve tretjini citiranih del je bilo objavljenih v angleškem jeziku, slaba četrtnina v slovenskem jeziku in 14% v drugih jezikih, kar kaže na to, da avtorji člankov pretežno sledijo angloameriški literaturi z obravnavanih področij in v manjši meri citirajo domačo literaturo.

Analiza virov referenc

Citirani so bili naslednji viri:

- časniki in časopisi kot nosilci člankov

- monografije enega, dveh, treh ali več avtorjev, ki imajo značaj reference kot celota

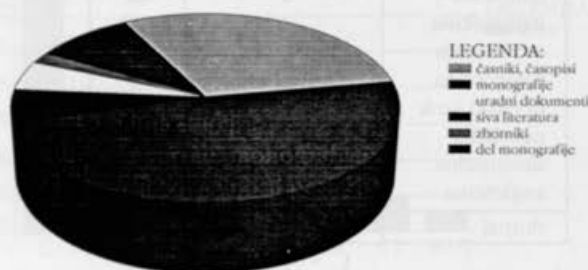
- siva literatura: konferenčna gradiva, skripta, raziskovalna poročila, diplomska dela, promocijska gradiva,

- uradni dokumenti: ustave, zakoni in dokumenti različnih komisij, konferenc, združenj in zasedanj, ki so imeli "uradnega" založnika,
 - zborniki: iz naslova ali iz frekvence izhajanja se je dalo sklepati, da gre za tak tip publikacije
 - del knjige - monografije: kot referenca je uporabljeno le eno poglavje, prispevek enega od soavtorjev, spremna študija...
- (Tu gre pogosto za večavtorske monografije ali pa za zbornike razprav na določeno temo, ki pa nimajo značilnosti periodične publikacije).

Tabela št. 16:

tip nosilca reference	različni naslovi nosilcev referenc	št. referenc	%
časniki, časopisi	186	338	29,7
monografije	542	552	48,5
siva literatura	55	63	5,5
uradni dokumenti	19	58	5,1
zborniki	20	28	2,5
del monografije	76	99	8,7
skupaj	898	1138	100,0

NOSILCI - VIRI REFERENC

Avtorji člankov v Teoriji in praksi najpogosteje citirajo tradicionalno "knjigo". Če referencam, ki navajajo knjigo kot celoto, prištetemo še tiste reference, ki so taktativno navedene kot poglavje ali del neke monografije ali zbornika, vidimo da je delež monografije kot nosilca referenc blizu 58%. Časniki in časopisi pokrivajo 30 % referenc, po 5 % siva literatura in uradni dokumenti in dobra 2% periodični zborniki.

Če pogledamo razmerje med številom referenc in številom naslovov nosilcev referenc oziroma virov referenc vidimo, da je:

- pri monografijah samo 19 naslovov knjig citiranih po dvakrat, 4 naslovi so citirani trikrat, 2 sta citirana štirikrat, 593 naslovov pa enkrat

- pri sivi literaturi 5 naslovov citiranih dvakrat, 1 štirikrat, ostalih 49 pa enkrat
- pri uradnih dokumentih so 3 naslovi citirani dvakrat, 2 po trikrat, Uradni list RS pa triintridesetkrat /v dveh člankih/, 13 naslovov je citiranih enkrat
- 5 zbornikov je v referencah navedenih dvakrat, 1 štirikrat, ostalih 14 pa enkrat.

30 procentni delež referenc, ki so bile zajete iz časnikov in časopisov, je med naslove porazdeljen takole:

- s po 1 referenco je zastopanih 116 naslovov
- z 2 referencama 38 naslovov
- s 3 ali več referencami pa so zastopani naslovi v tabeli št. 18:

Tabela št. 17

naslov revije	članki citirani iz te revije po
American Journal of Sociology	3 X
American Sociology Review	3 X
Arms Control Today	3 X
Economic Journal	3 X
European Journal of Political Research	3 X
Foreign Affairs	3 X
Journal of Nonverbal Behaviour	3 X
Naša zakonitost	3 X
New York Times	3 X
RFE/RI Research Report	3 X
Survival	3 X
Urban Studies	3 X
Armed Forces and Society	4 X
Religion in Eastern Europe	4 X
Social Studies of Science	4 X
The Economist	4 X
American Political Science Review	5 X
British Journal of Political Science	5 X
Delo	5 X
Balkan forum	6 X
London Financial Times	8 X
Nova revija	9 X
The Current Digest of the Post-Soviet Press	11 X
Scientometrics	18 X
Teorija in praksa	19 X

Iz tabele je razvidno, da je največkrat citirana revija Teorija in praksa, sorazmerno visoko je uvrščena Nova revija, sicer pa avtorji največkrat citirajo periodiko iz angleško govorečega področja. Pri tujih revijah je največkrat citirana Scientometrics, vendar velja povedati, da je vseh osemnajst citatov prinesel en članek. Podobno se dogaja tudi pri drugih citiranih revijah - vsi citati iz določene revije so navedeni v enem članku, ali pa v člankih istega avtorja in ne gre za kakšno posebno povezavo med revijami.

Seveda so posebej zanimiv citati iz Teorije in prakse. Ti so porazdeljeni na 11 različnih člankov, vendar gre praviloma za samocitiranje člankov, ki so jih ti avtorji sami objavili v Teoriji in praksi. Podobno je v prvih petih številkah v letu 1997, le štirje citati so čisti citati člankov objavljenih v Teoriji in praksi.

Analiza starosti referenc

Pri 15 referencah ni bilo navedenega leta izida publikacije, zato je pri analizi starosti od 1138 referenc upoštevanih 1123 referenc.

Kot je razvidno iz tabele št. 19, je polovica citirane literature iz obdobja zadnjih petih let.

Tabela št. 18

leto izida reference ali citata	št.citativ	%
pred 1961	46	4,1
1961-1965	25	2,3
1966-1970	33	3,0
1971-1975	47	4,1
1976-1980	63	5,6
1981-1985	125	11,1
1986-1990	221	19,7
1991-1995	563	50,1
skupaj	1123	100,0

Če pogledamo vse citate skupaj ugotovimo, da je povprečna starost citirane literature - mediana, 9,2 leti. Po posameznih nosilcih referenc pa se tudi v Teoriji in praksi potrjuje, da so najnovejše informacije zapisane v sivi literaturi (raziskovalnih poročilih, referatih...), po ažurnosti podatkov sledijo objave v periodičnem tisku, najstarejše informacije pa so v knjigah.

Tabela št. 19

citirani viri	mediana starosti
knjige	11,5 let
časopise	7,0 let
periodični zborniki	5,5 let
uradni dokumenti	5,2 let
siva literatura	2,7 let

Zanimiva je še primerjava, koliko citiranih virov sodi pri posameznih nosilcih referenc v t.i. aktivno raziskovalno fronto, čeprav je ta za področje zgodovine, umetnosti, ... drugačna kot npr. za področje informacijskih znanosti - ob tem pa vemo, da Teorija in praksa po svoji vsebini pokriva poleg omenjenih še številna druga področja znanosti, zato je težko delati posplošene zaključke.

Tabela št. 20

citirani viri	starost citatov							
	0-5 let		6-10 let		11 in več let		skupaj	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
knjige	246	38,3	149	23,2	247	38,5	642	100
časopisje	214	63,3	59	17,5	65	19,2	338	100
periodični zborniki	16	57,1	3	10,7	9	32,2	28	100
uradni dokumenti	37	63,8	2	3,4	19	32,8	58	100
siva literatura	49	83,0	8	13,6	2	3,4	59	100

V okviru prvih 5 let je 83 % sive literature, 63 % časnikov in časopisov, enak delež uradnih dokumentov in 57 % zbornikov, delež novih knjig - 38 % pa je enak deležu tistih, ki so starejše od 10 let.

Zaključki

Iz primerjalne bibliografske analize treh letnikov revije *Teorija in praksa* je razvidno, da z leti revija pridobiva na kvalitetni opremljenosti člankov in vsebinski širini. Številne krajše članke so zamenjali daljši. V letu 1995 so že tudi objavljeni članki, ki so skupno delo več avtorjev, avtorji prihajajo z različnih institucij. V letu 1995 ima že 3/4 člankov ustrezno znanstveno opremo in ti tudi navajajo reference v skladu s standardom ISO 690, precej boljša pa je tudi oprema člankov z grafi in tabelami. Tudi tematika se prilagaja spremembam v okolju.

Ob pomoči bibliometrične analize - analize citiranja v člankih iz letnika 1995 in pozneje lahko zapišemo nekaj ugotovitev.

Verjetno ne samo zaradi širokega področja, ki ga pokriva *Teorija in praksa*, ne moremo ne med primarnimi avtorji in ne med citiranimi avtorji iskati izrazitih avtoritet, saj je kumulativnost družboslovnih spoznanj relativno majhna. Analize citiranja pa pripeljejo do spoznanj o izjemni odvisnosti od anglo-ameriškega družboslovja in nizke kumulativnosti slovenskega družboslovja. Avtorji člankov v *Teoriji in praksi* zelo malo citirajo druge slovenske avtorje. To je stalnica v vseh analiziranih obdobjih in prav tako v letu 1996 (Južnič 1997) in v letu 1997. Ko odštejemo avtocitate, so slovenski avtorji v letu 1995 v citatih zastopani le s slabimi 24%, z 62 % pa prevladujejo anglo-ameriški avtorji. Med citiranimi še vedno največji delež zajemajo monografske publikacije - 58%. V letu 1995 je 30 % referenc zajetih iz časnikov in časopisov, pri čemer je zanimivo, da je sorazmerno visoko (zaradi nizkega števila citiranih članov iz revij) tudi revija *Teorija in praksa*. Vendar gre pri citiranju *Teorije* in prakse praviloma za samocitate. Citiranja samih člankov iz revije v člankih objavljenih v sami reviji, praktično ni.

To seveda ni najboljše, saj bi lahko rekli, da gre potem bolj za Zbornik objav, kot za resnično revijo. Vendar nam natančnejši pogled na objave pove, da vendarle ni v celoti tako. Prej je problem v premajhnem občutku za odmevnost objavljenih

raziskovalnih in znanstvenih del, ki ga spodbujajo različna pravila za pridobivanje raziskovalnih projektov ali napredovanj (Južnič 1997). Pri nekaterih mlajših avtorjih, ki jih je v letu 1997 veliko več kot vsa prejšnja leta, je že opaziti drugačen način navajanja citatov in ob tem tudi navajanja del slovenskih avtorjev.

Urednik Teorije in prakse je ob prevzemu zapisal: "Na Slovenskem je težko izdajati zgolj znanstveno revijo s področja družboslovja, ker je premalo avtorjev, pa še ta peščica v glavnem objavlja v tujih revijah." (Lukšič, 1995). S tem je tudi opozoril na osnovni problem. Upam, da takšna bibliometrična analiza lahko kaj pripomore k dodatnemu pogledu na pomen in namen revije. Mogoče bi veljalo ob tem razmisliti o poskusu, ki so ga naredili na Poljskem, deželi z nedvomno močno sociološko tradicijo, kjer so postavili svoj Indeks citiranja za sociologijo, kot dodatek ali popravek mednarodnemu, vendar prevladujočemu anglo-amerišskemu Indeksu citiranja (Social Science Citation Index) (Winclawska 1996). S tem bi lahko uveljavili tudi odmevnost, kot pomemben element kvalitete, ter spodbudili več kumulativnosti v družboslovju.

LITERATURA

- JUŽNIČ, P. 1997. Kaj merimo z bibliometričnimi metodami in kaj ne bi smeli. *Teorija in praksa*, (34) 1, 71-83.
- LUKŠIČ, I. 1995. Uvodnik. *Teorija in praksa*, (32) 9-10, 758
- MALI, F. 1996. Bibliometrična analiza rezultatov znanstvenikov v Sloveniji. *Teorija in praksa*, (33) 6, 956-970
- POPOVIČ, M., AMBROŽIČ, M., JUŽNIČ, P. 1984. Nekaj značilnosti razvoja slovenskega knjižničarstva v novejšem obdobju. *Knjižnica*, (28) 3/4, 167-198
- RIHAR-REŠČIČ, T., ŽUMER, F. 1997. Bibliometrična analiza revije Šolska knjižnica. *Šolska knjižnica*, 3, 14-27
- WHITE NR., HERNANDEZ NR. 1991. Increasing field complexity revealed through article title analysis. *Journal of American Society for Information Science*, 42, 731-4
- WINCLAWSKA BM. 1996. Polish sociology Citation Index (Principles for creation and the first results). *Scientometrics*, (35) 3, 387-391
- YITZHAKI M. 1997. Variation in informativity of titles of research papers in selected humanities journals: A comparative study. *Scientometrics*, (38) 2, 219-229